

החפץ הזה הוא אני

<p>משך זמן הפעילות: 90 דקות (2 שיעורים רצופים)</p>	
<p>מקום: כיתה</p>	
<p>מטרות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • יצירת הזדהות אישית עם נושא השימור. • הבנת היכולת לספר סיפור היסטורי דרך חפצים. • יצירת הזדהות אישית עם נושא השימור, דרך הסיפור האישי-משפחתי. • יצירת זיכרון אישי וחיבור נוסטלגי לסיפור המשפחתי 	

« שיעור 1

מאחורי כל חפץ מסתתר סיפור - סיפורו של המקום שבו הוא נמצא, סיפורו של מי שמחזיק בו, סיפור המשפחה לה הוא שייך, סיפור החברה בה הוא נוצר. כמו החפץ, גם מבנים ואתרים לשימור טומנים בחובם תרבות שלמה, והם חלק בלתי נפרד ממנה.

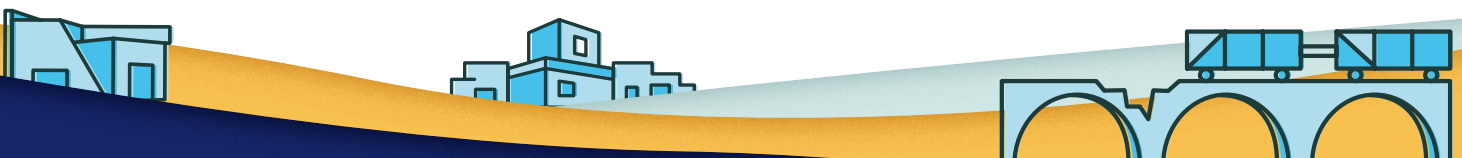
<p>ציוד נדרש: כרטיסיות שונות הניתנות להורדה מאתר מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.</p>	
<p>הכנה מראש: לקראת השיעור יתבקשו התלמידים להביא חפץ משמעותי עבורם. החפץ יכול להיות חפץ העובר במשפחה, מתנה מאדם קרוב, מזכרת מטיול, או תצלום חשוב. אפשר להסתפק גם בצילום של החפץ.</p>	

אופן הפעילות:

חלק א' « 15 דקות

התלמידים יתבקשו להתחלק לקבוצות לפי אופי החפצים שהביאו.
למורה: החלוקה יכולה להיעשות על פי קריטריונים שונים בהתאם להבנת התלמידים.
 כל קבוצה תקבל את הכרטיסייה הבאה:

- האם החפץ ייחודי? במה?
- האם החפץ משמעותי רק לי או לאנשים נוספים? מדוע?
- האם הערך של החפץ כספי או רגשי?
- ממי קיבלתי אותו?
- האם היה שייך קודם למישהו אחר? למי?
- מה אפשר ללמוד עליי מהחפץ?
- מה הייתי רוצה שיקרה עם החפץ בעתיד?

בכל קבוצה יציגו שניים או שלושה תלמידים את החפץ שהביאו, בהתאם לשאלות שבכרטיסייה. לאחר שיוצגו מספר חפצים, יתבקשו חברי הקבוצה להגדיר את המכנה המשותף לכל החפצים בקבוצה ולכתוב אותו על גבי דף. דוגמאות: קבוצת התצלומים, קבוצת המזכרות שעוברות במשפחה ועוד.

למורה!

בתרגיל זה התלמידים מגדירים קריטריונים לחלוקה לפי סוגי חפצים. חלוקה זו היא בסיס לקביעת קריטריונים לשימור: מה אנחנו משמרים? מה חשוב ומה זניח? למה ולמי אנחנו משמרים?

חלק ב' « 15 נקודות

התלמידים יחזרו למליאה כיתתית וכל קבוצה תתבקש להציג את המכנה המשותף שלה. כדאי להעלות מצבים שבהם היו אי הסכמה או אי התאמה, ואת הפתרון שנמצא. אפשר לשתף בכמה סיפורים אישיים על חפץ.

הכיתה תקיים דיון בהנחיית המורה:

- למה אנחנו שומרים חפצים?
- האם יש משמעות לשימור של החפץ המקורי? דוגמאות: דובי אהוב, טבעת נישואין של סבא או של סבתא, ציור "המונה ליזה" ועוד.

- המלצה: אפשר לערוך בכיתה תערוכת חפצים. לצורך התערוכה ניתן להוריד מאתר המועצה דף תיאור פריט

למורה!

מטרת התרגיל להדגים כיצד חפץ עשוי לספר סיפור ולהעביר מידע על העבר.

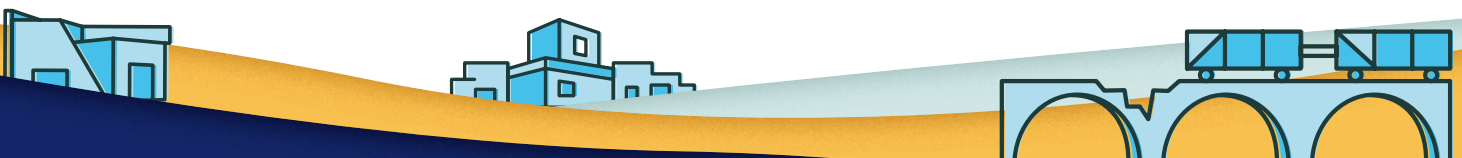
חלק ג' « 15 נקודות

משחק: 21 שאלות

הכיתה תחולק לשתי קבוצות. כל קבוצה תשלח בתורה נציג למורה. הנציג יקבל כרטיסייה המציגה חפץ שהיה בעבר בשימוש יומיומי מתוך הרשימה הבאה: פרימוס, פליטייה, מגהץ גחלים, סיר פלא, כסכת (קרש כביסה), דיסקט.

את הכרטיסיות ניתן להוריד באתר המועצה.

חברי הקבוצה ישאלו את נציגם שאלות במטרה לגלות מה החפץ. הנציג יכול להשיב לשאלותיהם רק ב"כן" או "לא". אם הקבוצה לא תצליח לנחש מהו החפץ לאחר 21 שאלות, יעבור התור לקבוצה השנייה שמקבלת גם היא 21 שאלות.

כנסת (קרש כביסה)

עד שמכונת הכביסה הפכה למוצר נפוץ שנמצא בכל בית, נהגו לכבס את הבגדים ביד. קרש הכביסה הוא לוח עץ מלבני ועליו גלי מתכת או עץ אשר שימשו לשפשוף הבגדים המלוכלכים, ללחיצה ולסחיטה של המים מן הבגדים המכובסים. בסוף המאה ה-20 החלו לייצר קרשי כביסה ממתכת.

פליטייה

היה זה מוצר הכרחי בכל בית! לפני שחברת סנו המציאה את התרסיסים נגד מזיקים, כולם השתמשו בנוזל הפליט שאוחסן בפחית אדומה, לשם הרחקת מזיקים כגון יתושים ונמלים מהבית. הפליטייה פעלה כמו משאבה של אופניים שאליה היו שופכים בזירות את הפליט. אנשים התיזו את הפליט המסריח לכל עבר ונחנקו מהריח, בעוד היתושים וחבריהם המשיכו לחגוג. הפליטייה הידועה ביותר הייתה של חברת שלטוקס. מטבע לשון: "צריך לרסס אותו בפליט" – צריך לגמור אתו חשבון, להתנקם בו, לחסל אותו.

פרימוס

בשנותיה הראשונות של המדינה השתמשו בפרימוס להרתחת מים בדודי כביסה ולבישול. הפרימוס פעל באמצעות נפט שיצר להבה חזקה. להבה זו אפשרה בישול והרתחה מהירים – דבר שהיה חידוש באותה התקופה.

חורי המבער נסתמו לעתים קרובות בפח, שמנע את הפעלת הפרימוס. בעלי המכשיר שחררו את הסתימה באמצעות מחט ארוכה, או מסרו את הפרימוס לתיקון אצל איש מקצוע שהתמחה בכך. פעולת האיידוי והלהבה החזקה יצרו רעש רב שהיה לסימן ההיכר של הפרימוס. הרעש היה חזק כל כך, שבשנת 1948, כאשר החלו לפעול בארץ מטוסי אוסטר אוטוקרט להטסת אנשים ולצורכי המלחמה, הם כונו "פרימוסים" בגלל הרעש של מנועיהם. מטבע לשון: "מרעיש כמו פרימוס" – תיאור ציורי לאנשים פטפטניים וקולניים. הכינוי "פרימוס" שימש גם בסלנג של הקיבוץ למי ששובץ כשותף שלישי בחדר עם זוג צעיר כי הפרימוס עמד על שלוש רגליים.

סיר פלא

פאר היצירה של מפעל פלאלום היה סיר הפלא - סיר שמשמש לאפייה על כיריים הודות למבנה המיוחד שלו. בימים שבהם תנור אפייה היה מצרך נדיר, הצליחו אנשים לעשות נפלאות בהכנת עוגות בעזרת סיר הפלא! את הסיר, שהיה בעל חור עם ארובה במרכז, היו מניחים על הלהבה של הגז או על פתילייה. החום התפשט בכל הסיר דרך הארובה ואופה את העוגה, וריח מדהים התפשט בכל הבית.

מפעל פלאלום לייצור כלי בית ומטבח מאלומיניום ומאמייל הוקם בשנת 1933 בעיר גנים, כיום העיר רמת גן, סמוך למפעל "עלית". שם המפעל מורכב מהמילים פל (פלשתינה) אלום (אלומיניום). בתקופת המנדט הבריטי ואחריה כולם השתמשו בסירים תוצרת פלאלום.

דיסקט

בשנות ה-80 וה-90, לפני שהמציאו את הדיסק און קי ואת השמירה בענן שמרו קבצים בדיסקט, ששמו העברי "תקליטון". נפח אחסונו היה קטן מנפח של תמונה שמצלמים כיום בטלפון נייד.

הדיסקט היה ריבוע מפלסטיק קשיח ובתוכו עיגול מפלסטיק גמיש שעליו נשמר המידע. הדיסקטים היו קלים ואפשרו להעביר קבצים ממחשב למחשב, אך הם היו רגישים לשינויים במזג האוויר ומגנטים היו מבלבלים ומקלקלים אותם. כאשר הופיעו התקליטורים (cd) הראשונים למחשב, נעלמו הדיסקטים מהנוף.

מגהץ פחם

כדי לגהץ במגהץ פחם דרושים כוח פיזי רב וזריזות רבה. המגהץ היה עשוי מברזל כבד, ובחלקו הקדמי העליון הייתה ידית מברזל שבעזרתה פתחו את המגהץ והכניסו פנימה את הפחמים, כדי שיחממו את תחתית המגהץ. לאחר הוספת הפחמים הלוהטים צריך היה לעבוד במהירות רבה, כדי להספיק לגהץ כמה שיותר בגדים לפני שיתקררו הפחמים.

כדי שהבגדים והמצעים יהיו מגוהצים היטב, הרטיבו אותם יום קודם. מי שרצה מפות וסדינים חלקים במיוחד, פיזר על הבדים הרטובים גם עמילן.

במהלך הגיהוץ התלכלך מדי פעם הבגד מחתיכה של פחם שנפלה עליו, ולעתים אף נחרך בגלל חוסר היכולת לווסת את חום המגהץ.

« שיעור 2

ציוד נדרש: פרסומות לחפצים, חומרים ליצירת פרסומת חדשה, מצלמה לתיעוד.

אופן הפעילות:

חלק א' « 25 דקות

- הכיתה תחולק לשש קבוצות. כל קבוצה תקבל כרטיסיית מידע על אחד החפצים מהשיעור הקודם וכן כרטיסיות ובהן פרסומת ישנה לחפץ. הקבוצות יתבקשו להכין פרסומת חדשה ועכשווית לחפץ שבידיהן. אפשר להנחות את התלמידים לחשוב על אופן הפרסום שבו יבחרו:
- חידוש השימוש בחפץ בימינו.
 - החפץ מספר על האנשים שהשתמשו בו במהלך השנים.
 - החפץ או הדמות ש"משתמשת" בו מספרים על ימי תהילתו של החפץ.

בכל קבוצה יציגו שניים או שלושה תלמידים את החפץ שהביאו, בהתאם לשאלות שבכרטיסייה. לאחר שיוצגו מספר חפצים, יתבקשו חברי הקבוצה להגדיר את המכנה המשותף לכל החפצים בקבוצה ולכתוב אותו על גבי דף. דוגמאות: קבוצת התצלומים, קבוצת המזכרות שעוברות במשפחה ועוד.

חלק ב' « 10 דקות

הקבוצות יציגו, בזו אחר זו, את הפרסומות שהכינו.

חלק ג' « 10 דקות

- לאחר הצגת הפרסומות יש לערוך דיון מסכם שיעסוק בשאלות:
- מדוע חשוב לשמור חפצים ישנים?
 - בשביל מי ובשביל מה יש לשמור אותם?
 - האם יש מישהו שאחראי על השמירה או שזה תפקיד של כל אחד מאתנו?
 - האם יש דברים נוספים שחשוב לשמור?

למורה!

ניתן לכוון את הדיון לכך שחפצים מחזקים את החיבור שלנו למשפחה, ולזהות האישית שלנו וגם מסייעים בהעברת הסיפור ההיסטורי. כמו חפצים גם מבנים ראויים לשימור ומסייעים להנחלת המורשת התרבותית והערכית של החברה והקהילה.

